

Vastgelopen discussies, eeuwig rondzingende onjuistheden en omgekeerde vlaggen: met sommige dingen moeten we korte metten maken. Waar OneWorld deze keer klaar mee is: talkshows.

Eind augustus maakte de redactie van *Op1* haar meest beruchte uitzending tot dan toe. De Evangelische Omroep (EO), die dag samen met de kernredactie verantwoordelijk voor de invulling van de dagelijkse talkshow, was op het lumineuze idee gekomen live vanuit het humanitaire rampgebied in Ter Apel uit te zenden. Al weken sliepen net gearriveerde asielzoekers daar in het gras buiten het aanmeldcentrum van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). De situatie was zo schrijnend dat de EO vond dat het als omroep 'iets' moest doen. Dat 'iets' betekende het opbouwen van een openlucht-televisiestudio, enkele meters van het hek dat al weken tussen honderden asielzoekers en zaken als bed, bad, brood, sanitair, privacy, perspectief en menselijke waardigheid in stond. Er zaten geen asielzoekers aan tafel: dat was volgens de redactie 'lastig' geweest, 'qua taal'.

Een screenshot uit de uitzending – van de talkshowtafel met de asielzoekers achter een hek prominent in beeld – ging rond op sociale media. De impliciete boodschap van de Ter Apel-uitzending bevestigde nog eens dat asielzoekers niets te willen en niets te zeggen hebben. En talkshowredacties maken aan de lopende band dit soort verbijsterende redactionele keuzes. Programmamakers staan onder druk om hoge kijkcijfers te halen, maar dat

ASIELZOEKERS AAN TAFEL WAS VOLGENS DE REDACTIE 'LASTIG QUA TAAL'

ontslaat ze niet van de verantwoordelijkheid om zorgvuldig om te gaan met het nationale forum dat ze zo graag willen bieden. Toch verzandt een potentieel gezellige doch kritische afsluiter van de dag tegenwoordig consequent in tenenkrommende, oppervlakkige ophef-tv waar niemand wijzer van wordt.

Talkshowoorlog

De basis van de Nederlandse talkshowformule is sinds 1963, toen Willem Duys met z'n vissenkom het eerste praatprogramma presenteerde, nauwelijks veranderd. Zet één of meerdere presentatoren in een huiskamer- of kroegachtige omgeving, nodig een handjevol gasten uit met sterke, interessante of ontroerende verhalen, zet de camera aan en zend het gekeuvel live uit. Als de kijker het morgenochtend bij de koffieautomaat over een onderwerp uit je show heeft, is de uitzending geslaagd.

Dit talkshowlandschap werd lang gedomineerd door vaste, vertrouwde namen. Presentatoren als Sonja Barend, Paul Witteman, Jeroen Pauw en Matthijs van Nieuwkerk hadden weinig te vrezen van de concurrentie. Totdat Pauw en *De Wereld Draait Door* tegelijk stopten, de kijker ontheemd raakte en het *Algemeen Dagblad* een gans met gouden eieren vond in televisierecensent Angela de Jong. Zo ontstond het meest vermoeiende media-onderwerp ooit: de talkshowoorlog. De Jong werd tot orakel van de zapper gebombardeerd. Programma's werden aan de lopende band met elkaar vergeleken en wegzakken in de kijkcijferlijsten werd een doodzonde. Zenderbazen probeerden nieuwe variaties uit; formats werden opgefrist met sidekicks, schermen en komische columnisten op zoek naar de volgende grote talkshowhit die er nooit echt kwam. Talkshows begonnen zelfs samen met De Jong hun eigen concurrentiestrijd te bespreken en te intensiveren.

Mede door deze concurrentiestrijd hebben talkshows moeten inleveren op journalistieke relevantie. Als het ene

programma weigert te beloven het niet over een gevoelig onderwerp te hebben, kun je als woordvoerder van een politicus gewoon de concurrent bellen. Een presentator weet precies waar de grenzen liggen en gaat daar nog zelden overheen. Dat leidt tot zouteloze interviews in dienst van de gast in plaats van het publieke belang.

De pitbulls van Hilversum veranderen aan de talkshow-tafel in de schoothondjes van Den Haag. Zoals Eva Jinek, die vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen Mark Rutte had weten te strikken als gast. De premier zat volledig in campagnestand aan tafel bij *Jinek* te keuvelen over 'zijn oude Saabje', het 'wijkje' waar hij woont in het 'lieve, gave land' dat Nederland toch ook is. Het was vlak voor de invasie van Oekraïne door Rusland. Tegen het einde van de uitzending kwam er nieuws binnen over nieuwe uitspraken van de Russische president Poetin. Rutte moest de studio met spoed verlaten zonder één kritische vraag te hebben gekregen, maar kreeg nog wel een daverend applaus.

Kroegpraat op tv

De concurrentiestrijd tussen talkshows zorgt ook voor een zoektocht naar de perfecte talkshowgast. Dat is doorgaans een BN'er als Angela de Jong, die allang niet meer alleen tv-recensent bij het *AD* is. Aan talkshowtafels is ze een graag geziene gast: ze heeft overal een mening over, weet die kort en bondig op tafel te gooien, heeft weinig op met nuance, en veel met alledaags conservatisme. Dat scoort. Een onbekende of deskundige gast die minder in *oneliners* spreekt en meer twijfelt kan ervoor zorgen dat kijkers wegzappen, en dat moet in de talkshowoorlog te allen tijde worden voorkomen.

In de zoektocht naar die perfecte gast draait de Rolodex overuren. Het probleem: die zit vooral vol met de contactgegevens van witte mannen van middelbare leeftijd. Uit onderzoek van het Commissariaat van de Media uit 2021 blijkt dat slechts iets meer dan een derde van de

talkshowgasten vrouw is. Oud-talkshowredacteur Floor Doppen zag de pogingen tot meer diversiteit aan tafel dagelijks mislukken, schrijft ze in *de Volkskrant*. Vrouwen werden weliswaar uitgenodigd, maar schatten zichzelf minder deskundig en welbespraakt in dan hun mannelijke collega's. Als ze zich wél aan het vuur van het publieke debat wagen, krijgen ze na afloop een stortvloed aan seksistische drek over zich heen op sociale media, beschrijft Doppen.

Voor aan aantal andere talkshows zijn seksisme, homofobie en racisme simpelweg verdienmodellen. Denk aan Johan Derksen, de vleesgeworden boze, rechtse witte man die zichzelf en het programma *Vandaag Inside* regelmatig in de kijker speelt met wat aan tafel consequent wordt afgedaan als 'kroegpraat'. Een moreel dieptepunt werd bereikt toen Derksen onder bulderend gelach bekende hoe hij een bewusteloze vrouw had verkracht met een kaars. Woede alom, maar goed nieuws voor producent John de Mol: de terugkeer van het programma leverde een hoogtepunt in kijkcijfers op en *Vandaag Inside* is nog altijd een van de best bekeken talkshows van het land.

Vuurwerk

Derksen opereert bij de commerciëlen. Maar de publieke omroepen bestaan in de regel om een media-aanbod te kunnen garanderen dat losstaat van marktinvoeden en commerciële belangen. Ze hebben de potentie om originele, autonome programma's te maken die boven de kijkcijferstrijd uitstijgen. De NPO schrijft zelf een 'baken van betrouwbare informatie' te zijn dat zijn maatschappelijke invloed serieus neemt. Het moet het land verbinden, iedereen op de hoogte houden en herkenbaar zijn voor alle Nederlanders. Prachtige doelen, die juist in tijden van desinformatie en polarisatie hard nodig zijn – maar die vlaggenschip *Op1* niet kan halen.

Denk terug aan het begin van de coronacrisis. De vraag

naar betrouwbare informatie was nog nooit zo groot. *Op1* ging vaker uitzenden en nodigde elke dag virologen uit om het ingewikkelde coronanieuws te duiden. Totdat het programma, op zoek naar kijkcijfers en amusement, in de klassieke vallen begon te trappen. BN'ers die aan tafel zaten om te praten over hun knikkerprogramma of favoriete huisdier werden om hun mening gevraagd over virologie en politiek, en de redactie ging onder het mom van neutraliteit op zoek naar een tegengeluid voor de algemene denkbbeelden.

Nog een dieptepunt kwam toen de 'vrolijk rechtse' omroep WNL besloot om midden in de pandemie Thierry Baudet uit te nodigen bij *Op1*. Terwijl hij zat te tieren over de krankzinnigheid van het coronabeleid en de waanzin van het vaccin, zat verantwoordelijk WNL-hoofdredacteur Bert Huisjes zich waarschijnlijk te verkneukelen in de coulissen. De kritiek dat zijn op papier journalistieke programma een berg aantoonbare onzin had uitgezonden liet hem koud: 'De uitzending was vuurwerk', zei hij achteraf op *NPO Radio 1*. Om tegenwicht te bieden aan Baudet had de redactie microbioloog Rosanne Hertzberger uitgenodigd. Die deed haar uiterste best om Baudets beweringen te weerleggen, maar kon de stroom aan complottheorieën niet in haar eentje aan. De twee presentatoren, Jort Kelder en Welmoed Sijsma, zaten erbij, keken naar dit vuurwerk en zagen dat het goed was.

De uitzending vanuit Ter Apel en de ontboezeming van Johan Derksen zijn reden genoeg om het concept talkshow voorgoed te verbieden. Toch zou dat jammer zijn. Een talkshow als nationale keukentafel om gezamenlijk na te kunnen praten over het nieuws, cultuur en maatschappij is een fantastisch idee en past perfect binnen de taakomschrijving van de NPO. Daarmee heb je de macht om mensen en verhalen op het nationale podium te hijsen die het napraten waard zijn. Maar kies dan voor mensen die kennis van zaken hebben en die we anders niet horen – en niet voor Angela de Jong.

